

Maria Klonowska-Matynia

Politechnika Koszalińska

**UWARUNKOWANIA EKONOMICZNE A ZASOBY KAPITAŁU
LUDZKIEGO OBSZARÓW WIEJSKICH – UJĘCIE LOKALNE.
PRZYKŁAD GMIN POWIATU KOSZALIŃSKIEGO**

*ECONOMIC CONDITIONS AND HUMAN CAPITAL RESOURCES
IN RURAL AREAS – THE LOCAL SCENE. EXAMPLE OF THE RURAL
COMMUNES OF KOSZALIN DISTRICT*

Słowa kluczowe: kapitał ludzki, zróżnicowanie przestrzenne, obszary wiejskie

Key words: human kapital, spatian differentiation, rural area

Abstrakt. Głównym celem artykułu było dokonanie pomiaru i ocena przestrzennego zróżnicowania zasobów kapitału ludzkiego obszarów wiejskich powiatu koszalińskiego z uwzględnieniem uwarunkowań dochodowych i wydatkowych badanych jednostek terytorialnych. Przyjęto założenie, że badane gminy są zróżnicowane pod względem zasobów kapitału ludzkiego oraz, że stan ten był uwarunkowany sytuacją ekonomiczną tych gmin. Przyjęte założenia zweryfikowano na podstawie dostępnej literatury oraz danych Banku Danych Lokalnych GUS.

Wstęp

Najnowsze badania nad rozwojem społeczno-gospodarczym obszarów wiejskich w Polsce potwierdzają, że nie tylko czynniki ekonomiczne, takie jak zamożność społeczeństwa i dochód determinują poziom rozwoju regionu. Dla danych jednostek samorządu terytorialnego (JST), podkreśla się znaczącą rolę zasobów, głównie o charakterze wewnętrznym, tj. kapitału ludzkiego i społecznego, instytucji i organizacji otoczenia rynkowego oraz istniejącej strukturze funkcjonalnej gmin [Czapiewski 2011, s. 201-202]. Ocenia się, że nadmierna sztywność i niska mobilność czynnika pracy stanowią główną przyczynę intensyfikacji lub utrzymywania rozbieżności między regionami. Badania naukowe potwierdzają, że kapitał ludzki jest zasobem umożliwiającym zwiększenie dochodów i efektywności gospodarki [Domański i in. 2003, Gorzelak, Smętkowski 2010] oraz, że regiony o wyższym poziomie kapitału ludzkiego notują znacznie wyższe wartości innych wskaźników rozwoju [*Krajowy raport...* 2012], co podobnie, jak w gospodarce krajowej, wpływa na poziom produktywności w regionie [Lucas 1988].

Materiał i metodyka badań

Aktualność problemu, jakim jest zdywersyfikowanie wiejskiej (i nie tylko) przestrzeni społeczno-ekonomicznej i poszukiwanie czynników sprawczych tego zjawiska, stanowiło główną przesłankę dla podjęcia analizy i oceny przestrzennego zróżnicowania kapitału ludzkiego na obszarach wiejskich w ujęciu lokalnym, dla gmin powiatu koszalińskiego¹. Ze względu na silne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego gmin powiatu wynikające m.in. z renty położenia, jak i ze struktury funkcjonalnej, uznano, że stanowią one ciekawy obiekt do podjęcia badań w kierunku ich zasobności w kapitał ludzki. Przyjęto założenie, że badane gminy są silnie zróżnicowane pod względem zasobów kapitału ludzkiego oraz że na stan zasobów istotnie wpływają uwarunkowania ekonomiczne gmin.

¹ W badaniu udział wzięło w sumie osiem gmin, w tym pięć wiejskich: Będzino, Biesiekierz, Manowo, Mielno, Świeszyno oraz trzy gminy wiejsko-miejskie: Polanów, Sianów, Bobolice.

Pomiar kapitału ludzkiego nie jest zadaniem łatwym z kilku powodów. Najważniejsze z nich to po pierwsze, dostępność danych pozwalająca w sposób kompleksowy i wyczerpujący zbadać kapitał ludzki na poziomie agregacji gminnej jest mocno ograniczona. Po drugie, składniki kapitału ludzkiego mają w głównej mierze charakter niematerialny i niejednorodny (np. wiedza, umiejętności, cechy psychiczne itp. [Jabłoński 2012, Kozuń-Cieślak 2013]). Po trzecie, występuje ogromna trudność w przełożeniu języka teorii na język wskaźników empirycznych. Powołując się na autorytety w dziedzinie problematyki obszarów wiejskich w Polsce należy także podkreślić, że w polskiej przestrzeni społeczno-ekonomicznej dominują obszary wiejskie, ale właściwie nie istnieje ich jednolita definicja [Stanny 2013]. Fakt ten jest dodatkowym utrudnieniem na polu badawczym. W artykule obszary wiejskie interpretuje się opierając się o popularnie stosowane w Polsce kryterium administracyjne [Frenkel 2003].

Do pomiaru kapitału ludzkiego wykorzystano wskaźnik syntetyczny, którego oszacowane wartości pozwoliły na hierarchizację gmin, określającą ich pozycję na tle innych gmin w powiecie oraz na pogrupowanie badanych obiektów w grupy cechujące się zbliżonym, względnie jednorodnym poziomem zasobów kapitału ludzkiego. Do konstrukcji wskaźnika przyjęto cztery zmienne: dwie z obszaru rynku pracy, i po jednej z obszaru aktywność gospodarcza i obszaru jakości. Ponieważ w powszechnie przyjętych kryteriach pomiaru kapitału ludzkiego dużą rolę przypisuje się wykształceniu (głównie wyrażając jego rolę przez udział osób z wyższym wykształceniem w danej populacji) [Schultz 1962, Nelson, Phelps 1966] i edukacji (przez oszacowanie przeciętnej liczby lat kształcenia) [Hanushek, Woessmann 2008, 2010, Mincer 1962], a wobec braku dostępności danych na poziomie gminnym, przyjęto zastępczy wskaźnik, w pewnym tylko stopniu, lecz możliwie najlepszym, odzwierciedlającym skalę występującego na badanym obszarze zjawiska. Przyjęto także założenie o równoważności każdej ze składowych, rezygnując tym samym z nadawania im wag [Stanny 2013] i unikając tym samym subiektywizmu ze strony autora. Ostatecznie dobór zmiennych empirycznych przyjętych do analizy podyktowany był zarówno dostępnością, jak i arbitralną decyzją autora: zmienna X_1 – liczba podmiotów według REGON zarejestrowanych na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym – stymulanta, zmienna X_2 – liczba osób pracujących na 1000 mieszkańców, zmienna X_3 – udział radnych gmin posiadających wyższe wykształceniem w ogólnej liczbie radnych – stymulanta, zmienna X_4 – udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym – destymulanta [Klonowska-Matynia 2014a,b,c].

Tabela 1. Wartości zmiennych przyjętych do badania dla lat 2002 i 2013

Table 1. Variable values accepted for testing for the 2002 and 2013

Gmina/ Community*	Wartości zmiennych/Variable values [%]							
	przedsiębiorczość/ entrepreneurship X_1		pracujący/ employed X_2		wykształcenie/ education X_3		bezrobotni/ unemployed X_4	
	2002	2013	2002	2013	2002	2013	2002	2013
g. w. Będzino	72,7	94,2	80,4	107,4	0,3	0,3	20,6	13,9
g. w. Biesiekierz	70,3	108,7	167,9	138,0	0,5	0,5	19,0	9,9
g. w-m Bobolice	59,2	71,8	104,5	130,3	0,2	0,3	28,0	17,4
g. w. Manowo	89,8	98,3	92,0	113,8	0,7	0,5	18,1	10,8
g. w. Mielno	275,4	282,6	184,8	162,8	0,4	0,4	17,8	11,4
g. w-m Polanów	55,4	70,9	96,9	117,5	0,2	0,5	27,9	16,1
g. w-m Sianów	92,2	99,1	103,4	101,2	0,3	0,1	22,9	13,0
g. w. Świeszyno	83,8	114	82,1	74,5	0,1	0,5	24,5	13,2

* oznaczenia/designation: g.w. – gmina wiejska/rural comune, g. w-m – gmina wiejsko-miejska/rural-urban commune

Źródło/Source: Bank Danych Lokalnych GUS, www.stat.gus.pl, dostęp 4.03.2015

Ogólną postać wskaźnika w określonym czasie można przedstawić następująco [Nowak 1997]:

$$WSZK = \frac{1}{4} \sum_{i=1}^4 W_{czi}$$

Znamienną cechą miary syntetycznej jest porządkowanie zjawiska złożonego za pomocą jednej wartości, pozwalającej na przeprowadzenie analiz porównawczych. Wskaźnik cząstkowy można oszacować na podstawie poniższej formuły:

$$W_{czi} = \frac{x_{ij} - \min\{x_{ij}\}}{\max\{x_{ij}\} - \min\{x_{ij}\}}$$

gdzie: i – indeks obliczanego wskaźnika cząstkowego, przyjmuje wartości od 1 do 4 (liczba wskaźników cząstkowych), j – indeks danej gminy, przyjmuje wartości od 1 do 8 (liczba gmin), x_{ij} – konkretna wielkość i -tego czynnika osiągnięta przez j -tą gminę o w danym roku, $\min\{x_{ij}\}$ – minimalna wartość i -tego czynnika, osiągnięta przez gminy w danym roku, $\max\{x_{ij}\}$ – maksymalna wartość i -tego czynnika, osiągnięta przez gminy w danym roku.

Podjęta analiza dla dwóch momentów czasowych, tj. lata 2002 i 2013 umożliwiła dokonanie oceny zmian zachodzących w poziomie zróżnicowania kapitału ludzkiego w analizowanej przestrzeni społeczno-gospodarczej. Sytuację ekonomiczną badanych gmin określono wielkością dochodów i wydatków ogółem gminy *per capita* (metodologia według GUS). Dokonano także pomiaru tempa ich zmian w latach 2002-2013. Źródłem danych pozyskanych do badania był BDL GUS.

Wyniki badań

Zastosowanie powyższej procedury pozwoliło na sklasyfikowanie badanych gmin według poziomu zasobów kapitału ludzkiego oraz oceny poszczególnych jego składowych, tzw. cząstkowych wskaźników dla obu badanych momentów czasowych. Ich wartości wskazują na istniejące zróżnicowanie badanych gmin pod względem badanych cech (tab. 2).

Uzyskana hierarchia gmin wskazuje, że zarówno w 2002, jak i 2013 roku najwyższy wskaźnik zasobów kapitału ludzkiego miała gmina Mielno. Na tle pozostałych gmin cechowała się

Tabela 2. Wartości wskaźników cząstkowych i hierarchia gmin wskaźnika zasobów kapitału ludzkiego (WZKL) dla lat 2002 i 2013

Table 2. Partial indicators and the hierarchy of municipalities HCRI 2002 and 2013

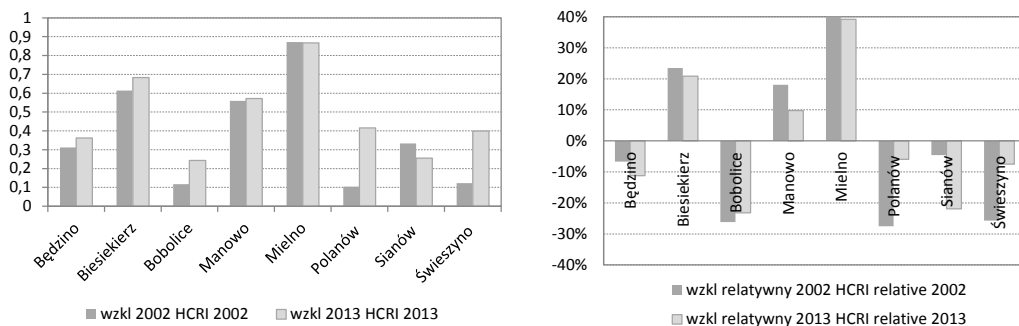
Gmina/ Community	2002				Hierarchia gmin/ Hierarchy of communities 2002	2013				Hierarchia gmin/ Hierarchy of communities 2013	Zmiana pozycji w stosunku do 2002 r./ Changing position relative to 2002
	W_{cz1}	W_{cz2}	W_{cz3}	W_{cz4}		W_{cz1}	W_{cz2}	W_{cz3}	W_{cz4}		
Będzino	0,08	0,00	0,44	0,73	5	0,11	0,37	0,50	0,47	6	-1
Biesiekierz	0,07	0,84	0,67	0,88	2	0,18	0,72	0,83	1,00	2	b.z.
Bobolice	0,02	0,23	0,22	0,00	7	0,00	0,63	0,33	0,00	8	-1
Manowo	0,16	0,11	1,00	0,97	3	0,13	0,45	0,83	0,88	3	b.z.
Mielno	1,00	1,00	0,48	1,00	1	1,00	1,00	0,67	0,80	1	b.z.
Polanów	0,00	0,16	0,25	0,01	8	0,00	0,49	1,00	0,17	4	+4
Sianów	0,17	0,22	0,44	0,50	4	0,13	0,30	0,00	0,59	7	-3
Świeszyno	0,13	0,02	0,00	0,34	6	0,20	0,00	0,83	0,56	5	+1

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS

Source: own calculation based on BDL GUS data

ona najwyższym zatrudnieniem i przedsiębiorczością oraz stosunkowo niskim bezrobociem. Nieco niższy poziom zasobów kapitału ludzkiego oszacowano dla gmin Biesiekierz i Manowo, cechujących się zdecydowanie słabszą aktywnością rynku pracy, jak i funkcjonujących w niej podmiotów gospodarczych. Udział radnych z wyższym wykształceniem kształtował się natomiast na poziomie wyższym niż przeciętnie. Pozostała grupa gmin to jednostki o niskich i bardzo niskich zasobach kapitału ludzkiego, wśród których wyróżniała się gmina Polanów – najniższa aktywność gospodarcza oraz najwyższy w 2013 roku udział radnych z wyższym wykształceniem. Szczególnie niekorzystna sytuacja miała miejsce w gminach Bobolice i Sianów. Gmina Sianów, poza ubytkiem osób bezrobotnych w stosunku do 2002 roku, w 2013 roku osiągnęła gorsze wskaźniki dla wszystkich pozostałych badanych cech (tab. 2).

Oceniając zasoby kapitału ludzkiego w ujęciu relatywnym, czyli do średniego poziomu w danym roku, stwierdzono ich ponadprzeciętny poziom w gminach Manowo, Mielno i Biesiekierz i to w obu okresach czasowych, tj. w latach 2002 i 2013. Analizując tendencje zmian zachodzących w relatywnym poziomie zasobów, zaobserwowano w tych samych gminach jednocześnie zmniejszający się dystans w stosunku do średniego poziomu zasobów kapitału ludzkiego. Podobnie, zjawisko to występowało w trzech innych gminach (tj. Świeszyno, Polanów, Bobolice), które w przeciwieństwie do wcześniej wymienionych cechowały się niższym niż średnim poziomem zasobów kapitału ludzkiego. Najmniej optymistycznie kształtował się obraz dla gmin Sianów i Będzino, które nie tylko cechowały się niższym niż przeciętnym poziomem zasobów, ale dodatkowo doznały pogłębiającego się regresu. W pozostałych gminach dystans zmniejszył się, co jednak nie zmienia sytuacji, że nadal w 2013 roku w sześciu badanych gminach szacowany poziom wskaźnika był niższy niż przeciętny (rys. 1).

Rysunek 1. WZKL (całkowity i relatywny) dla gmin powiatu koszalińskiego w latach 2002 i 2013

Figure 1. HCRI (absolute and relative) for the communes of Koszalin 2002 and 2013

Źródło: obliczenia własne

Source: own calculation

Dochody i wydatki na osobę w gminach powiatu koszalińskiego a zasoby kapitału ludzkiego

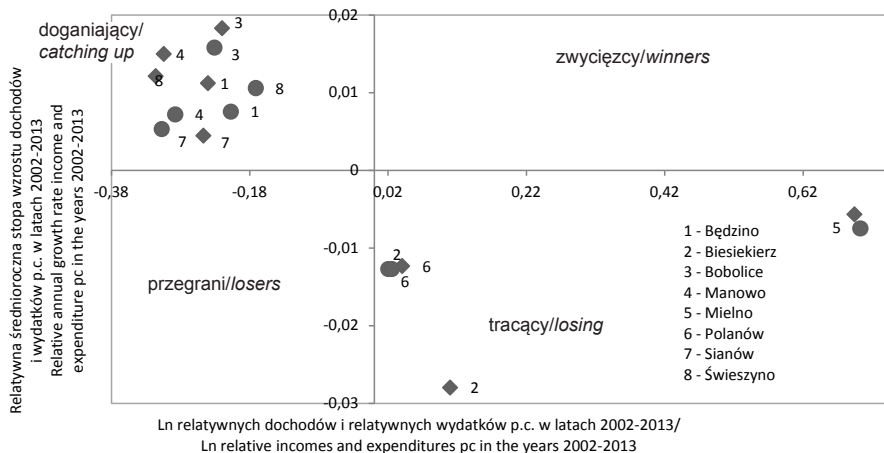
Średnioroczne wydatki i dochody ogółem na osobę w badanych gminach kształtowały się na poziomie wyższym niż przeciętnie w kraju i województwie zachodniopomorskim. Wydatki gmin w 2013 roku wyniosły 3880,24 zł i były o 26% wyższe niż średnio w Polsce i o 10% wyższe niż w województwie². Dochody w 2013 roku były o około 30% wyższe niż średnio w Polsce i o około 15% przewyższały średnie dochody w województwie zachodniopomorskim³. Ocenę sytuacji ekonomicznej badanych gmin jako szczególnie korzystnej należy traktować jednak z dużą

² W 2002 roku wydatki ogółem na osobę wyniosły: dla Polski 1562,27 zł i województwa 1562,27 zł, w 2013 roku odpowiednio: 3075,68 zł i 3496,5 zł.

³ W 2002 roku dochody ogółem na osobę wyniosły: dla Polski 1372,42 zł i województwa 1477,15 zł, a w 2013 roku odpowiednio: 3098,94 zł i 3496,29 zł.

ostrożnością⁴. Analiza dynamiczna wydatków i dochodów gmin na osobę wskazuje, że również pod względem ekonomicznym badane gminy nie są zbiorem jednorodnym. Brakuje wyraźnych liderów tzn. gmin „zwycięzców”, cechujących się wyższym niż przeciętnym poziomem dochodów i wydatków *per capita* oraz wysokim tempem zmian. Żadna gmina nie miała statusu tzw. gminy „przegranej”. Osiągany poziom dochodów i wydatków gmin na osobę i przeciętna średnioroczna dynamika ich zmian sytuują gminy Mielno, Biesiekierz i Polanów w grupie gmin tzw. „tracących”, które cechują się wyższym niż przeciętny poziomem dochodów i wydatków, ale niższym tempem ich wzrostu. Dominująca grupa gmin to tzw. „doganiający”, o niższym poziomie dochodów i wydatków na osobę, ale wyższej dynamice ich zmian. W efekcie w latach 2002-2013 dystans dzielący tę grupę gmin w stosunku średniego poziomu uległ zmniejszeniu (rys. 2).

Inny rozkład gmin uzyskano, uwzględniając jednocześnie relatywne zasoby kapitału ludzkiego oraz zmiany w sytuacji ekonomicznej gmin. Wyróżniono cztery grupy gmin. Pierwsza grupa, jednoelementowa (gmina Manowo) oraz najliczniejsza grupa, cechowały się ponadprzeciętnymi zasobami kapitału ludzkiego, ale przeciwnymi kierunkami zmian dochodów i wydatków. W niekorzystnej sytuacji znajdowała się gmina Polanów, w której pomimo wzrostu zasobów kapitału ludzkiego, obserwowano nadal jego niższy niż przeciętnie poziom, dodatkowo tempo zmian dochodów i wydatków było ujemne (rys. 3). Badanie związku pomiędzy relatywnym poziomem zasobów kapitału ludzkiego a tempem zmian dochodów i wydatków gmin na osobę wykazało ujemną zależność o średnim natężeniu (współczynnik korelacji liniowej Pearsona odpowiednio: $r = -0,6307$, $r = -0,5449$). Wzrost tempa dochodów na osobę tylko w 40% wyjaśniło poziom wskaźnika zasobów, a wzrost tempa wydatków zaledwie w 30%, zatem wartość interpretacyjną modelu należy uznać za niezadowalającą (oszacowane współczynniki determinacji dla dochodów ogółem na osobę jako czynnika wyjaśniającego poziom wskaźnika zasobów kapitału ludzkiego $R^2 = 0,4$ oraz wydatków *per capita* $R^2 = 0,3$).

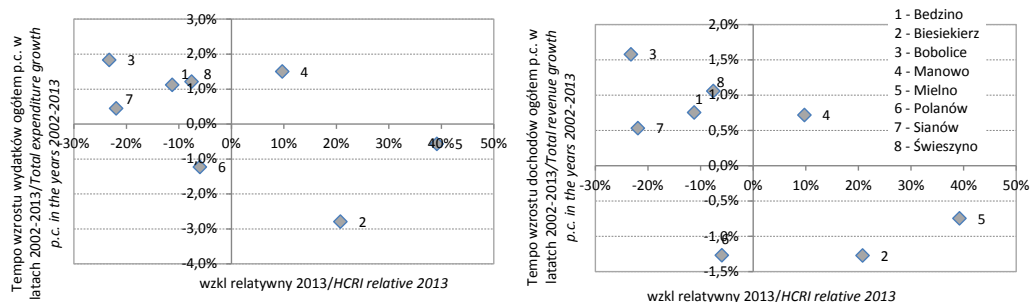
Rysunek 2. Zróżnicowanie dochodów i wydatków ogółem na osobę w gminach wiejskich i wiejsko-miejskich powiatu koszalińskiego w latach 2002-2013

Figure 2. Diversification of revenue and expenditure per capita in rural and rural-urban municipalities Koszalin district in the years 2002-2013

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

⁴ Gmina Mielno osiąga średnio dwukrotnie wyższe dochody, jak i wydatki względem pozostałych gmin.

Rysunek 3. Zależność pomiędzy relatywnym WZKL 2013 a tempem zmian dochodów i wydatków ogółem na osobę

Figure 3. The relationship between the relative HCRI 2013 and the rate of change of revenue and expenditure per capita

Źródło: opracowanie i obliczenia własne

Source: own calculation and study

Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzone obserwacje nie wyczerpują tematu kapitału ludzkiego obszarów wiejskich, jednak na wybranym i choć stosunkowo małym fragmencie przestrzeni wiejskiej w Polsce potwierdzają przyjęte założenia o istotnym zróżnicowaniu gmin pod względem zasobów kapitału ludzkiego. Rozkład przestrzenny badanych gmin wiejskich wskazuje, że zasoby kapitału ludzkiego były przeważnie wyższe w tzw. gminach wielofunkcyjnych wykazujących zrównoważenie sektorów rolniczego i pozarolniczego i cechujących się ponadprzeciętną sytuacją ekonomiczną, niższe zaś w gminach typowo rolniczych, z dominacją rolnictwa wielkoobszarowego [Rosner, Stanny 2014]. Gmina Mielno to przykład gminy silnie zurbanizowanej o stosunkowo wysokim poziomie rozwoju, korzystającej z tzw. renty położenia (gmina nadmorska) i posiadającej najwyższe zasoby kapitału ludzkiego. Nie zaobserwowano żadnych istotnych prawidłowości w układzie: gminy wiejskie a gminy wiejsko-miejskie, poza faktem, że gminy wiejsko-miejskie (np. Sianów, Polanów) cechowały się niższym niż przeciętnym poziomem kapitału ludzkiego oraz wykazywały dynamiczniejsze (ale różnokierunkowe) zmiany w poziomie zasobów niż miało to miejsce w gminach wiejskich. Gminy o ponadprzeciętnym poziomie kapitału ludzkiego (np. gminy wiejskie Mielno, Biesiekierz) wykazywały malejące tempo zarówno wydatków, jak i dochodów ogółem *per capita*. Badania pozytywnie weryfikują zmiany zachodzące w poziomie zasobów kapitału ludzkiego i wskazują na zmniejszający się dystans pomiędzy badanymi gminami pod względem zasobów kapitału ludzkiego. Uzyskane wyniki odpowiadają wynikom badań prowadzonym przez autorkę na temat zróżnicowania zasobów kapitału ludzkiego w Polsce [Klonowska-Matynia 2014a,b,c].

Literatura

- Czapiewski K. 2011: *Czy struktura funkcjonalna warunkuje zaistnienie sukcesu na obszarach wiejskich*, [w:] W Kamińska, K. Heffner (red.), *Dychotomiczny rozwój obszarów wiejskich*, Warszawa, Studia PAN i KPZK, t. CXXXVIII, 201-202.
- Domański B., Guzik R., Micek G. 2003: *Zróżnicowanie regionalne krajów Europy Środkowo-Wschodniej i jego zmiany w latach 1995-2000*, Biuletyn Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, 204, 125-142.
- Frenkel I. 2003: *Ludność, zatrudnienie i bezrobocie na wsi w latach 1988-1995*, IRWIR PAN, 9.
- Gorzelał G., Smętkowski M. 2010: *Regional development dynamics in Central and Eastern European countries*, [w:] G. Gorzelał, M. Smętkowski, J. Bachtler (red.), *Regional development in Central and Eastern Europe: development processes and policy challenges*, Abingdon, Oxon, England, New York, Routledge.
- Hanushek E.A., Woessmann L. 2008: *The role of cognitive skills in economic development*, J. Econ. Lit., vol. XLVI, 46, 3, 607-668.

- Hanushek E.A., Woessmann L. 2010: *The Economics of International Differences in Educational Achievement*, NBER Working Paper, no. 15949, Cambridge, MA, NBER.
- Jabłoński Ł. 2012: *Kapitał ludzki a konwergencja gospodarcza*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa, 108.
- Klonowska-Matynia M. 2014a: *Przestrzenne zróżnicowanie zasobów kapitału ludzkiego w Polsce*, *Handel Wewnętrzny*, nr 5(352), Instytut Badań Rynku, Konsumpcji i Koniunktur, 62-75.
- Klonowska-Matynia M. 2014b: *Przestrzenne zróżnicowanie zasobów kapitału ludzkiego w województwie zachodniopomorskim*, [w:] *Problemy współczesnej ekonomii*, tom II, Uniwersytet Szczeciński, Zesz. Nauk., nr 810, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, nr 35, Szczecin, 345-356.
- Klonowska-Matynia M. 2014c: *Zasoby kapitału ludzkiego na obszarach wiejskich w Polsce*, *Rocz. Nauk. SERIA*, t. XVI, z. 3, 142-146.
- Kozuń-Cieślak G. 2013: *Efektywność inwestycji publicznych w kapitał ludzki*, *Ekonomista*, nr 3, 321-322.
- Krajowy raport o rozwoju społecznym. Polska 2012. Rozwój regionalny i lokalny*. 2012: Raport UNDP, Warszawa, 158.
- Lucas R. 1988: *On the mechanics of economic development*, *Journal of Monetary Economics*, 22(1), 3-42.
- Mincer J. 1962: *On-the-job Training: Costs, Returns and Some Implications*, *Journal of Political Economy*, no. 5, 58-60.
- Nelson R.R., Phelps S. 1966: *Investment in humans, technological diffusion and economic growth*, *American Economic Review*, t. 56/1-2, 69-75.
- Nowak L. 1997: *Wskaźnik Rozwoju Społecznego miarą rozwoju społeczeństwa*, [w:] *Raport o rozwoju społecznym. Polska 1996*, Ośrodek Informacji ONZ, Warszawa.
- Rosner A., Stanny M. 2014: *Monitoring obszarów wiejskich*, Fundacja Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej IRWiR PAN, Warszawa, 226.
- Schultz T.W. 1963: *The Economic Value of Education*, New York, 6-8.
- Stanny M. 2013: *Przestrzenne zróżnicowanie obszarów wiejskich w Polsce*, IRWiR PAN, Warszawa, 121.

Summary

The main aim of this paper was to measure and evaluate the spatial differentiation of human capital resources for rural areas in the district of Koszalin taking into consideration their incomes and expenditures. It is assumed that the municipalities tested are diverse in terms of their human capital resources, and that this state is conditioned by the economic situation of these communities. The statistical data of the Central Statistical Office, the BDL (the Bank of Local Data), and census data were used to estimate the HC resources indicator.

Adres do korespondencji
dr Maria Klonowska-Matynia
Politechnika Koszalińska, Wydział Nauk Ekonomicznych, Katedra Ekonomii
ul Kwiatkowskiego 6e, 75-343 Koszalin
tel. (94) 343 91 82
e-mail: mklonowska@wp.pl